

Oslo, 13. mai 2025

MILJØRETTET INNOVASJONSPOLITIKK ER VESENTLIG FOR INDUSTRIENS VIDERE VEKST

1. Overordnet

Fastlandsindustrien har kunnet halvere klimagassutslippene innen 2030. Tiden er i ferd med å løpe ut for en slik mulighet. Dagens politikk innebærer at utslippskuttene Norge er forpliktet til å gjennomføre i stor grad realiseres i EU gjennom kvotesystemet. Regjeringens framskrivninger viser at det knapt vil skje utslippskutt i norsk industri frem mot 2030 med dagens politikk. *Med dagens politikk eksporteres også konkurransekraften til EU.* FFM mener norsk industris konkurranseevne de neste årene vil være avhengig av industriens evne til å delta i den grønne industriomstillingen som pågår. Derfor er miljørettet innovasjonspolitikk vesentlig for norsk industris videre vekst.

For å nå klimamålene og for å sikre nødvendig kraftbehov, må virkemidler og forutsetninger på plass meget raskt. Prosessindustriens innovasjon og vekst er i ferd med å bli flyttet ut av Norge. Kvotepriene er ikke høye nok til å sikre verken nødvendig utvikling eller bruk av ny teknologi og nye løsninger. Det er behov for nasjonale virkemidler i tillegg til det europeiske kvotesystemet (ETS). Dette er grundig beskrevet i rapporten¹ til Klimautvalget fra 2023.

2. Enova

FFM har jobbet målrettet for at styringsavtalen med Enova skal omfatte støtte til energieffektivisering og til prosjekter som kutter CO₂-utslipp i kvotepliktig sektor (ETS), også med moden teknologi. Begge punkter ble inntatt i styringsavtalen vedtatt i desember 2024 og som gjelder for perioden 2025 – 2028.

Styringsavtalen bestemmer at Enova først og fremst skal sikre utslippskutt i ikke-kvotepliktig sektor. Det er imidlertid inntatt i den nye avtalen at Enova også kan støtte prosjekter i kvotepliktig sektor der *«det er stort potensiale for innovasjon, energi- og klimaomstilling»*. Det uttales også at *«Enova kan støtte aktivitet der teknologien er moden, men markedet umodent. Det er kort tid til 2030, og Enova bør derfor i større grad enn tidligere støtte moden teknologi.»*

Enovas mål er definert til ikke-kvotepliktig sektor (innsatsfordelingsforordningen), effektivt energisystem og innovasjon for en effektiv klima- og energiomstilling. Basert

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-25/id3006059/>

på dette skal Enova i tråd med indikatorene måles på utslippskutt i ikke-kvotepliktig sektor, energieffektivisering og ny energiproduksjon og innovasjonsresultater.

I tillegg skal Enova rapportere på kutt i kvotepliktig utslipp, påvirkning på elektrisk effekt, samt effekt og markedsendringen virkemidlene har innenfor både klima og energi.

Dette innebærer at det ikke er satt et konkret mål for kutt i kvotepliktig utslipp, men at utslippskuttene i kvotepliktig sektor skal rapporteres og inngår i den totale vurderingen av Enovas prestasjon.

For å lykkes med sine målsettinger må Enova:

- innføre relevante støtteordninger for industrien,
- prioritere energieffektivisering i industrien,
- prioritere utslippskutt i kvotepliktig sektor, også med moden teknologi, samt
- utnytte handlingsrommet i statsstøttereguleringen, også slik at store prosjekter kan støttes.

Enova har ved flere anledninger uttalt at industrien har for få prosjekter og dermed ikke søker på Enovas støtteordninger. Men liten søkning til punktutslippsprogrammet skyldes ikke at industrien er passive, men at programmet er avgrenset til å gjelde teknologiutvikling rettet mot et 2050-mål. Enova har i beskjeden grad gitt støtte til reduksjon av punktutslipp i industrien som kan gjennomføres nå med tilgjengelig teknologi. De lave bevilgningene fra punktutslippsprogrammet viser at programmet ikke treffer industriens behov, i den grønne omstillingen.

Virkemidlene må være tilpasset industriens behov og arbeidsmåte. De siste årenes «kampanjebaserte» og fristbaserte ordninger fungerer dårlig for industrien, som arbeider langsiktig og basert på et kontinuerlig forbedringsarbeid.

Det er et stort potensial for energieffektivisering. Energikommisjonen anslår at det er mulig å oppnå effektivisering tilsvarende 15-20 TWh i bygg og 1-5 TWh i industrien innen 2030. Enova har i en tidligere studie anslått at industrien har potensiale for å redusere sitt energiforbruk med 30 %.² Med dagens energibruk utgjør potensialet om lag 23 TWh. 2/3 av denne effektiviseringen kan gjennomføres med tilgjengelig teknologi.

Energieffektivisering er i seg selv et viktig miljøtiltak. I tillegg er det den billigste og mest skånsomme veien til økt krafttilgang, som er en sentral forutsetning for grønn omstilling av norsk industri og samfunnet for øvrig.

Regjeringen klargjorde i sin handlingsplan for energieffektivisering at Enova skal støtte energieffektivisering i alle sektorer.³

² <https://www.regjeringen.no/contentassets/3f070a68954f4b28b0c37ffdfad3100a/innsjett-enova.pdf>

³ <https://www.regjeringen.no/contentassets/76641946084c49e9910bf60cd7df5dd3/no/pdfs/handlingsplan-for-energieffektivisering.pdf>

Brorparten av gjenstående utslipp av klimagasser fra industrien kan fjernes med teknologi som allerede er tilgjengelig. Dette er godt dokumentert av Miljødirektoratet⁴. Tiltakene som må til er ifølge Miljødirektoratet ikke lønnsomme for bedriftene før 2030, heller ikke med de incentivene kvotesystemet gir. Det må offentlige virkemidler til for å utløse utslippskuttene.

Miljødirektoratet har i sin tiltaksliste redegjort for mulige tiltak for utslippsreduksjoner, blant annet i kvotepliktige utslipp.⁵ De mest betydningsfulle tiltakene er karbonfangst og -lagring (CCS), økt bruk av biomasse i industriprosesser samt overgang til grønt hydrogen og elektrifisering.

CCS-teknologien er moden og klar til bruk. CO₂-prisen er imidlertid for lav til å sikre markedsbasert finansiering av disse prosjektene. For å utløse investeringer er det derfor nødvendig med aktive virkemidler.⁶ Dette gjør seg særlig gjeldende fordi utslippspunktene i norsk industri, i europeisk sammenheng, er forholdsmessig små. Norske industribedrifter vil ha vanskelig for koble seg på den CCS-infrastrukturen som er under utvikling, inkludert Langskip. Et aktuelt virkemiddel er differansekontrakter. Både Gassnova SF og Enova SF er aktuelle foretak som kan administrere en slik ordning. I tillegg er det viktig med tilrettelegging av relevant lokal og regional infrastruktur, som kan kompensere for at de norske utslippspunktene gjennomgående er små.

For å gjennomføre klimatiltakene, samt elektrifisere, er det et stort behov for elektrisk kraft. Det er derfor et stort behov for økt produksjon, tiltak for energieffektivisering, samt utbygging av nettkapasitet.

Det må snarest etableres programmer som går ut over 30 MEUR. Introduksjon av differansekontrakter i industrien kan være et effektivt virkemiddel for å fremme klimarelaterte prosjekter i kvotepliktig sektor. Men investeringsstøtte kan like fullt være et bærende virkemiddel også for store prosjekter. De nye statsstøttereglene tar utgangspunkt i at støtte utover MEUR 30 skal gis gjennom konkurransebaserte ordninger. Land som for eksempel Tyskland har etablert auksjonsbaserte differansekontraktsordninger. Men EUs statsstøtteregulering tillater administrativ tildeling der det er den praktiske løsningen. I et lite marked som det norske, er konkurransebaserte løsninger i mindre grad gjennomførbare. Punktutslippene i Norge er få og ulike, og ikke nødvendigvis godt egnet for auksjonsbaserte tildelinger av støtte. Handlingsrommet i statsstøttereguleringen for å bruke andre løsninger må benyttes.

3. Miljøteknologiordningen

Selv om norsk industri har kommet lang i utviklingen av lavutslipps- og nullutslippsteknologi, gjenstår store utviklingsoppgaver.

⁴ <https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2024/april-2024/klimatiltak-i-norge-kunnskapsgrunnlag-2024/>

⁵ <https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2024/april-2024/klimatiltak-i-norge-kunnskapsgrunnlag-2024/>

⁶ <https://www.regjeringen.no/contentassets/c3cd704376fb43f9ac854934e2e25786/virkemidler-for-co2-handtering-i-industri-og-avfallsforbrenning.pdf.pdf>

Miljøteknologiordningen ble opprettet i 2010 og er en betydelig suksess. Sett fra bedriftenes side er Miljøteknologiordningen en av de mest vellykkede forsknings- og næringspolitiske ordningene vi har. I løpet av kort tid har bedriftene kunnet dokumentere konkrete resultater knyttet til både klima- og miljøtiltak.

Det skyldes først og fremst at ordningen har bidratt til risikoavlastning i den mest krevende utviklingsfasen. Dette innebærer at bedriftene kan ta sjansen på å satse på store utviklingsprosjekter som er viktige både sett i et miljøperspektiv og i et næringsutviklingsperspektiv. Ordningen gir også bedriftene bedre muligheter til å kjøre frem flere prosjekter i parallell. Særlig viktig er den risikoavlastningen som Miljøteknologiordningen gir til større prosjekter i den krevende pilot- og demonstrasjonsfasen hvor kostnadene, og dermed risikoen, øker betydelig.

Ordningen har vært utløsende for viktige miljøteknologiprojekter i selskaper som Alcoa, Hydro, Elkem, Yara og Borregaard. Ordningen har høy addisjonalitet. Det fremkommer av både Innovasjon Norges egen vurdering, eksterne vurderinger og bedriftenes egen tilbakemelding.

Søknader om midler fra ordningen viser ordningens betydning. Innovasjon Norge har informert om at den kvalifiserte søkningen har vært mer enn dobbelt så stor som tilgjengelige midler. Mange av prosjektene er store og finansielt krevende.

Ordningen er betydelig redusert på få år, på tross av at ordningen er svært effektiv og utløser en meget høy andel privat kapital. FFM mener at den bør økes til minst 1 mrd. kroner, fordi potensiale for innovative prosjekter innen miljøteknologi er større enn det som i dag blir realisert. Etterspørselen etter støtte til relevante prosjekter har vært langt større enn tilgjengelige midler i ordningen. Reduksjonen har også ført til at større prosjekter ikke søker, selv om ordningen opprinnelig var godt egnet for disse prosjektene.

4. Grønne finansieringsordninger

Grønne finansieringsordninger må løftes betydelig. I Veikart mot Grønt Industriløft har regjeringen anslått et behov for statlig risikoavlastning frem mot 2025 til 60 mrd. kroner. Dette nivået er fremdeles ikke oppnådd. Ordningene Grønne Vekstlån og Grønn Industrifinansiering er gode og aktuelle virkemidler, og de bør derfor styrkes betydelig.

Nysnø Klimainvesteringer AS er også et viktig virkemiddel for utviklingen og kommersialiseringen av miljøteknologi. Selskapet ble etablert i 2018, som et resultat av blant annet FFMs arbeid. Det bør arbeides for at selskapet tilføres nok kapital. Behovet for kapital er stort, og det norske kapitalmarkedet er ikke tilstrekkelig til kommersialisering og oppskalering av nødvendige prosjekter. Det er bevilget betydelige beløp til selskapet, men fremdeles langt fra ambisjonen om en forvaltningskapital på 20 mrd. kroner. Selskapet har ønsket å ta en sterkere rolle i finansiering av større industriprosjekter, men har vært hindret av for lav forvaltningskapital.

5. CO₂-kompensasjonsordningen

De siste års innstramminger i CO₂-kompensasjonsordningen er svært uheldig. Industriens viktigste rammebetingelse er flere ganger svekket uten å gi noe som

helst forvarsel. Dette fjerner forutsigbarheten i norsk industripolitikk på en måte som gjør Norge til et langt mindre attraktivt land for store investeringer i klimateknologi. Den klimaomstillingen norske industribedrifter står foran er formidabel og krever store investeringer. Beslutninger om slike investeringer krever høy tillit til norsk industripolitikk og forutsigbarheten i rammebetingelser.